

YEŞİLYURT DOKUMALARI

Yrd. Doç. Şerife SEZGİN
D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi
Tekstil Bölümü İZMİR

ÖZET

Bu yazıda, Yeşilyurt'ta kaybolmaya yüz tutan geleneksel el dokumacılığının günümüzde de devam edebilmesi için yapılan çalışmalar hakkında bilgiler verilerek, yöre dokumacılığı tanıtılmaktadır.

YEŞİLYURT WOVEN FABRICS

Information is given, in this article, on the efforts made to secure the survival of the traditional hand weaving today, which tends to disappear in Yeşilyurt, and the local weaving art is introduced.

1. GİRİŞ

Muğla bölgesinin antik çağdaki adı KARYA (Caria) idi. Bu adın M.Ö. 3400 yıllarında yöreye gelen kavimin başında bulunan ve Argos hükümdarı kral Foreneus'un oğlu olan KAR'dan sonra ortaya çıktığı sanılmaktadır. Bölgenin bilinen en eski sakinleri; varlıkları M.Ö. 3000 yıllarına ait kalıntılardan anlaşılan Lelegler ve Karlardır. Bu tarihten sonraki tüm belgelerde Karya adı görülmektedir.

Muğla, coğrafi olarak Ege denizi ile Akdeniz'in birleştiği kıyılarda yer alması nedeniyle her iki deniz interlandında egemen olan çok büyük uygarlıkların etkisi altında kalmıştır. Dor, Lid, Karia, Hellenistik, Roma, Bizans gibi İslam öncesi uygarlıklar ile daha sonra Selçuklu (Menteşe) ve Osmanlı kültürleri, bölgeyi tarihsel zenginlik bakımından dünyanın sayılı köşelerinden biri haline getirmiştir.

2. YEŞİLYURT KÖYÜ

Yeşilyurt eski adıyla Pisi (Pisye), 1952 yılında belediye olmuştur. Muğla'ya 14 kilometre uzaklıktadır. Nüfusunun çoğu çiftçilikle uğraşan Yeşilyurt'ta, el tezgahlarıyla yapılan dokumacılık son yıllarda yok denecek kadar azalmıştır. Ancak Muğla Valisinin de desteği ile 1992 yılında

"Yeşilyurt İpekçilik, Dokumacılık, El Sanatları Kooperatifi" kurulmuştur. 51 üyesi olan kooperatif, eskiye dayanan bir dokuma geleneği olan Yeşilyurt'ta kaybolmaya yüz tutan el dokumacılığını canlandırmaya çalışmaktadır.

Günümüzde doğal liflerle dokunan ve doğal boyalarla boyanan bu tür dokumalar insan sağlığı ve çevre kirliliği göz önüne alındığında genelde büyük ilgi görmektedir.

Yeşilyurt'ta el dokumacılığını canlandırma çalışmalarının başında yörenin önemli hammadde-lerinden biri olan ipek ipliği temini için, ipek böcekçiliği yeniden ele alınmış ve belediyeye ait 5 hek-

Resim 1. Yeşilyurt'ta kullanılan ahşap dokuma tezgahı

Resim 2. Yeşilyurt geleneksel dokumalarından örnekler

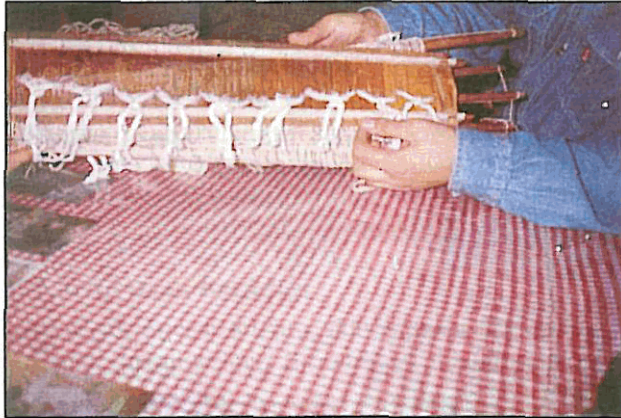
tarlık bir alana dut ağaçları dikilmiştir.

Geleneksel dokumalara çağdaş bir yorumla yaklaşan bir firma, Yeşilyurt'ta yün ve pamuk karışımı, doğal bo-yalarla boyanmış dokumalarla country tarzı ev tekstili kolleksiyonu hazırlayarak, yurtdışına pazarlamaktadır. Böyle girişimlerle dokumacılık tekrar canlanmaya başlamış, gençler yaşlılardan el tezgahlarını kullanmayı öğrendikçe, üretim yapan tezgah sayısı artmıştır (Resim 1).

Genellikle çizgili, ve kareli olarak üretilen bu kumaşlar, yatak örtüsü, yastık kılıfı, çarşaf, çeşitli örtüler ile perde ve döşemelik olarak kullanılmaktadır (Resim 2).

2.1. Yeşilyurt'ta Kullanılan El Tezgahları

Yeşilyurt'ta kullanılan el tezgahları ahşaptır ve oldukça ilkelidir. Gücüler pamuk ipliğinden yapılmakta, tarakların dişleri ise kamışandır (Resim 3). Tarak numaraları, 70-80-90-100 dür. Dokumalarda kullanılan iplik numaraları ise, 6-8-12-14-20 dir. Kumaş enleri önceleri 50 cm iken bugün 60 cm. ye çıkarılmıştır. Dokumalarda kullanılan iplikler, İzmir, Denizli ve Muğla'dan temin edilmektedir. Boyama işlemlerinin bir kısmı Kızılcabölük'te yapılmaktadır. Ayrıca Çiftlik Köyünde doğal boya ile boyanmış iplikler de kullanılmaktadır.

Resim 3. Ahşap dokuma tezgahında kullanılan kamıştan yapılmış tarak

Resim 4. Yeşilyurt'ta dokunan ve pazarlanan dokumalardan örnekler

Resim 5. Yeşilyurt'ta yöre mimarisini yansıtan bir örnek. Evin içi burada dokunan geleneksel dokumalarla döşenmiş ve halka açılmıştır. Küçük bir etnografya müzesi görünümündedir.

2.2. Yeşilyurt'un Geleneksel Dokumaları

2.2.1. Helali: % 70 ham ipek % 30 pamuk ipliği kullanılarak, bezayağı tekniği ile dokunan kumaşın mamul eni 50 cm.

2.2.2. Bürümcük: Atkı ve çözgüde bükümlü ipek kullanılarak dokunur, kıvr kıvr bir görünümü vardır.

Ayrıca yörede sarı ve beyaz ipek kozalarından elde edilen ipeklerle dokunan çok güzel ipekli dokumalar da yapılmaktadır. Bu dokumalarla çarşaf, baş örtüleri ve gömlekler yapıldığı belirtilmektedir.

2.3. Yeşilyurt Dokumalarının Turizm'de Yeri

Yeşilyurt dokumaları turizm açısından önem kazanmaya başlamıştır. Yaz aylarında Maşat mahallesinde de dokumacılık yapılmakta ve bir alışveriş merkezi açılmaktadır. Bu merkezde yöre dokumaları pazarlanarak, yerli ve yabancı turistlerce ilgi görmektedir (Resim 4).

Yeşilyurt'ta yine bahar ve yaz aylarında, yörenin karakteristik özelliğine sahip bir ev, etnografik değeri olan yöre dokumalarıyla döşenerek, turizme hizmet amacıyla halka açılmaktadır (Resim 5). Küçük bir etnografya müzesi görünümündeki eve gelenlere, arzu edilirse mahalli yemeklerde hazırlanarak sunulmaktadır.

3. SONUÇ

Yeşilyurt'ta dokumacılığın gelişerek devam edebilmesi için, öncelikle yöre karakterinin yozlaştırılmadan üretimin yapılmasına özen gösterilmelidir. Bunu gerçekleştirebilmek için de üretimde standardizasyona gidilmelidir. Söz konusu standardizasyona gidilirken, dokumalarda, kullanılan iplik türlerine, kalınlıklarına, dokuma tekniklerine, renklerine vb. sadık kalınmalı, standardizasyona özellikle bu noktalarda ulaşılmalıdır.

"Country" Tarzı: Sanatın birçok dalında, örneğin, mimariden, müziğe, müzikten tekstil sanatlarına, giyim kuşama kadar etkisini gösteren bu

üslup kırsal özellikler taşır. Geleneksel dokumalar gerek hammadde gerekse dokuma tekniği ve renkleriyle özellikle bu tarza uygundur.

KAYNAKLAR

ALADAĞ, ERTUĞRUL, Muğla Evi, 1991 Muğla.

EKİNCİ, OKTAY, Yaşayan Muğla, Numune Mücellit-hanesi, Eylül 1985, İstanbul.

1967 MUĞLA İL YILLIĞI, 1968 Ankara.

ELLE, 18 September 1989, No -2280, Paris.